

Regeringens proposition

2004/05:106

Undantag från bestämmelser i plan- och bygglagen

Prop.
2004/05:106

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 3 mars 2005

Bosse Ringholm

Mona Sahlin
(Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen (1987:10) om det har inträffat en naturhändelse med synnerligen omfattande negativa effekter på miljön eller egendom. Regeringen får i ett sådant fall meddela föreskrifter om undantag från bl.a. krav på bygglov, om detta behövs för att åtgärder som är nödvändiga till följd av händelsen snabbt skall kunna vidtas. Undantag får endast gälla för begränsad tid.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Bakgrund	5
5	Föreskrifter om undantag från bestämmelser i plan- och bygglagen vid naturhändelser	6
6	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	11
7	Konsekvenser	11
8	Författningskommentar	11
Bilaga 1	Lagförslaget i den första departementspromemorian den 24 januari 2005	13
Bilaga 2	Lagförslaget i den andra departementspromemorian den 28 januari 2005	14
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna – den första departementspromemorian	15
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna – den andra departementspromemorian	16
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag	17
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	18
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 mars 2005	19
	Rättsdatablad	20

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2004/05:106

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10).

2 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Prop. 2004/05:106

Härigenom föreskrivs att det i plan- och bygglagen (1987:10) skall införas en ny paragraf, 16 kap. 3 §, av följande lydelse.

16 kap.

3 §¹

Om det har inträffat en naturhändelse med synnerligen omfattande negativa effekter på miljön eller egendom och om det behövs för att åtgärder som är nödvändiga till följd av händelsen snabbt skall kunna vidtas, får regeringen meddela föreskrifter om tidsbegränsade undantag från

1. krav på beaktande av allmänna intressen vid lokalisering av bebyggelse enligt 2 kap.,

2. krav på byggnader, anläggningar, tomter och allmänna platser enligt 3 kap.,

3. krav på en åtgärds förenlighet med detaljplan eller områdesbestämmelser enligt 5 kap. 36 § andra stycket,

4. krav på bygglov, rivningslov och marklov enligt 8 kap., samt

5. bestämmelserna i 9 kap. om byggnadsarbeten, tillsyn och kontroll.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2005. Föreskrifter som meddelas med stöd av 16 kap. 3 § får avse tid från och med den 1 januari 2005.

¹ Tidigare 3 § upphävd genom 1994:852.

Med anledning av den svåra storm som drabbade södra Sverige den 8–9 januari 2005 har det inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet tagits fram ett förslag till ändring i plan- och bygglagens (1987:10) bestämmelser om bemyndiganden. Förslaget presenterades i en promemoria som har remissbehandlats. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Med utgångspunkt från de synpunkter som framfördes av remissinstanserna remitterades ett reviderat förslag i en ny promemoria. Det förslaget finns i *bilaga 2* och en förteckning över remissinstanserna i *bilaga 4*. Remissvaren och remissammanställningar avseende de båda promemoriorna finns tillgängliga i Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (dnr M2005/782/R).

Lagrådet

Lagförslaget har remitterats till Lagrådet. Lagrådsremissens lagförslag återges i *bilaga 5*. Lagrådet lämnade förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande återges i *bilaga 6*.

4 Bakgrund

Den synnerligen svåra storm som drabbade södra Sverige den 8-9 januari 2005 fick till följd att mycket stora mängder skog stormfälldes. Det virke som genereras i och med detta måste tas om hand och lagras i avvaktan på bearbetning eller vidare transport. Frågan har uppkommit om de virkestravar och i vissa fall även virkesupplag (dessa utgörs av flera virkestravar, ofta från fler än en skogsägare), som med anledning av den uppkomna situationen behövt läggas på platser som normalt inte används för detta syfte, är bygglovspliktiga enligt plan- och bygglagen (PBL).

Av 8 kap. 2 § första stycket 2 PBL framgår bl.a. att det krävs bygglov för att anordna upplag. Av förarbetsuttalanden (prop. 1985/86:1 s. 684 f) samt av kommentaren till PBL (Plan- och bygglagen, Didón m.fl., s. 8:18 f) framgår att med upplag i bestämmelsens mening torde avses någorlunda permanenta eller omfattande upplag. Vidare konstateras att upplag som anordnas inom ramen för jord- och skogsbruk inte torde betraktas som upplag i detta sammanhang – inte heller förråd, råvaror och dylikt som läggs upp i anslutning till en industri. Det noteras vidare att upplag i PBL:s mening torde föreligga endast när uppläggningsen i någon mån är självständig i förhållande till annan verksamhet, vilket innebär att byggnadsmaterial som lagras på en byggarbetsplats inte kräver bygglov liksom inte heller timmerupplag (anm. sannolikt avses virkestravar) som skall hämtas intill en skogsbilväg. Bygglovspliktens omfattning i det nu aktuella avseendet synes inte heller ha prövats av Regeringsrätten.

Det kan således inte uteslutas att i vart fall vissa virkesupplag som nu anordnas är bygglovspliktiga enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 PBL. I den rådande situationen bör en ovisshet om bygglovspliktens omfattning undvikas. Om ett virkesupplag, som sedermera visar sig bygglovspliktigt, anordnas kan nämligen den ansvarige påföras byggnadsavgift om bygglov inte har sökts för åtgärden. Ett krav på bygglov medför med nödvändighet en tidsutdräkt som kan orsaka ytterligare skador.

5 Föreskrifter om undantag från bestämmelser i plan- och bygglagen vid naturhändelser

Prop. 2004/05:106

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen (1987:10). Bemyndigandet avser de fall då det har inträffat en naturhändelse med synnerligen omfattande negativa effekter på miljön eller egendom. I en sådan situation får regeringen meddela föreskrifter om undantag från bl.a. bestämmelserna om bygglov, om detta behövs för att åtgärder som är nödvändiga till följd av händelsen snabbt skall kunna vidtas. Tillåtligheten av de åtgärder som möjliggörs med stöd av föreskrifterna skall begränsas i tiden.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Förslaget i promemorian har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av nästintill samtliga remissinstanser. Flera remissinstanser har anfört att byggnadsnämnderna bör ha möjlighet att ingripa mot eller i vart fall känna till sådana åtgärder som avses i promemorian samt att undantagen bör vara geografiskt och tidsmässigt begränsade. Ett antal remissinstanser har anfört att bemyndigandet bör kompletteras för att även fånga upp katastrofer av annan karaktär, t.ex. omfattande utsläpp, sabotage, terrorhandlingar eller allvarliga olyckor som medför omfattande skador på miljön, infrastruktur eller egendom. För att säkerställa att åtgärderna inte permanentas har *Länsstyrelsen i Västra Götaland* föreslagit att det görs en klar koppling till bestämmelserna om handräckning i 10 kap. 12 § PBL. *Länsstyrelsen i Hallands län* har föreslagit att bestämmelsen endast skall kunna tillämpas retroaktivt från den 8 januari 2005. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* har anfört att undantag från bestämmelserna i PBL endast skall kunna vara möjligt om hälsa och säkerhet annars äventyras. Enbart ekonomiska skäl bör, enligt länsstyrelsen, inte kunna föranleda undantag. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* har föreslagit att det, i stället för ett undantag från prövningsplikten, bör meddelas föreskrifter om en summarisk och snabb handläggning. Ett flertal remissinstanser har påpekat att t.ex. miljöbalkens regler om strandskydd och vattenverksamhet också kan behöva anpassas för att snabbt möjliggöra nödvändig virkeslagring.

Skälen för regeringens förslag

Det bör vara möjligt för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från vissa bestämmelser i PBL. Bemyndigandet bör aktualiseras endast om det har inträffat en naturhändelse av visst slag, om det är nödvändigt att snabbt vidta åtgärder till följd av händelsen och om PBL:s bestämmelser förhindrar ett snabbt agerande.

Med naturhändelse med synnerligen omfattande negativa effekter på miljön eller egendom avses t.ex. stormar med mycket omfattande stormfällning av träd till följd, jordskred eller översvämningar som medfört synnerligen omfattande skador på miljön eller egendom.

Bemyndigandet bör utformas så att det innehåller en uppräkningslista av de bestämmelser i PBL som undantagen får avse. Uppräkningen bör, förutom bestämmelser om krav på bygg-, mark- och rivningslov samt bygg-

och rivningsanmälan, även innefatta bestämmelser som hänför sig till lokalisering av bebyggelse, egenskapskrav på bebyggelse, åtgärdernas förenlighet med detaljplan eller områdesbestämmelser samt tillsyn och kontroll. Genom omfattningen av bemyndigandet kan regeringen meddela undantag från sådana bestämmelser i PBL som annars riskerar att försvåra eller omöjliggöra nödvändiga insatser.

De åtgärder som bör kunna vidtas med stöd av undantagsbestämmelsen skall vara sådana som till sin natur har tillfällig karaktär. För att tydliggöra att en temporär byggnation eller annan åtgärd som kan tillåtas med stöd av bemyndigandet inte får övergå till att bli permanent, bör det i bestämmelsen anges att bemyndigandet endast avser tidsbegränsade undantag.

Föreskrifter om undantag från PBL:s bestämmelser bör begränsas på så sätt att de endast omfattar åtgärder som är nödvändiga och som snabbt måste vidtas på grund av den aktuella naturhändelsen. När regeringen meddelar sådana föreskrifter skall de således utformas speciellt efter de behov som uppstått till följd av den aktuella händelsen. Således torde föreskrifterna komma att utformas på ett sådant sätt att de, även om de medger undantag från bestämmelser i PBL, möjliggör kontroll över var och hur åtgärderna vidtas samt lämnar utrymme för ingripande när det är nödvändigt. Det kan även finnas skäl för regeringen att överväga om föreskrifterna bör avgränsas geografiskt.

Behovet av att kunna meddela föreskrifter om undantag

Plan- och bygglagens krav på bygglov, bygganmälan, byggnaders egenskaper samt lokalisering av bebyggelse och anläggningar m.m. är nödvändiga för att möjliggöra en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö.

Till följd av stormen den 8–9 januari 2005 uppstod en situation som kräver att vissa åtgärder – som omfattas av PBL:s regelverk – snabbt kan vidtas. I annat fall riskerar den ekonomiska skada som stormen inneburit för skogsägarna att ytterligare förvärras. Reglerna om bygglov, bygganmälan och lokalisering m.m. kan dock medföra att åtgärder inte kan vidtas tillräckligt snabbt i en sådan situation.

Förutom den tidsutdräkt som bygglovsprövning etc. kan medföra gäller – om åtgärder vidtas i strid mot PBL:s bestämmelser – att byggnadsnämnden enligt 10 kap. 1 § är skyldig att ta upp frågan om påföljd eller ingripande. De sanktioner som aktualiseras är, förutom vissa avgifter, bl.a. föreläggande att ta bort eller ändra utformningen av en byggnad eller ett upplag. Detta kan innebära väldigt kostsamma processer för t.ex. en skogsägare som sett sig tvungen att anordna ett virkesupplag på ett sätt som sedermera visar sig strida mot någon av PBL:s bestämmelser.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har föreslagit att regeringen, i stället för att föreskriva om undantag från PBL:s bestämmelser om prövningsplikt, bör ges möjlighet att föreskriva om summariska och snabba handläggningar av t.ex. bygglovsärenden. Redan i dag gäller att den som beviljats bygglov får påbörja byggnadsarbeten omgående, oberoende av om lovbeslutet vunnit laga kraft. Om ett beslut om bygglov – summariskt eller inte – ändras i högre instans, kan den enskilde tvingas att omedelbart riva byggnaden eller bortskaffa upplaget. Vidare måste den enskilde rätta sig efter ett antal regler i PBL när en byggnad uppförs eller en an-

läggning utförs, oavsett om åtgärden är lovpliktig eller inte. Om PBL:s bestämmelser inte efterlevs, är byggnadsnämnden skyldig att tillgripa sanktioner. Den ordning som länsstyrelsen i Södermanland föreslår bedöms således inte vara tillräcklig för att möjliggöra de insatser som visat sig nödvändiga till följd av stormen den 8–9 januari 2005, eftersom risken för sanktioner kvarstår i förhållande till den som ansvarar för uppförandet. Slutsatsen är densamma i förhållande till de åtgärder som kan behöva vidtas p.g.a. andra naturhändelser med omfattande negativa konsekvenser.

Bemyndigandets utformning

Bemyndigandet kan antingen ges en generell utformning eller innehålla en uppräknings av vissa bestämmelser i PBL.

I 16 kap. 4 § PBL finns ett bemyndigande för regeringen att, om riket är i krig eller krigsfara, meddela bestämmelser som avviker från lagen. Bemyndigandet omfattar således hela PBL och avgränsas endast på så sätt att föreskrifterna skall vara av betydelse för totalförsvaret eller behövas för att nödvändig byggnadsverksamhet i övrigt skall kunna ske.

En lösning i enlighet med den som valts i 16 kap. 4 § PBL skulle vara lämplig även i detta fall, eftersom det ger regeringen stora möjligheter att anpassa föreskrifterna direkt till det situationen kräver. Detta gäller i synnerhet som det kan vara svårt att förutse exakt vilka bestämmelser i PBL som kan behöva omfattas av ett undantag p.g.a. en naturhändelse. Å andra sidan skulle ett sådant bemyndigande omfatta alla bestämmelser i PBL – en lagstiftning som reglerar åligganden för enskilda samt avser kommunala befogenheter. För sådana föreskrifter gäller att de enligt 8 kap. 3 och 5 §§ regeringsformen skall beslutas genom lag. Enligt 8 kap. 7 § regeringsformen finns utrymme att delegera till regeringen att meddela föreskrifter om bl.a. byggnader, anläggningar och bebyggelsemiljö eller tillståndsplikt i fråga om åtgärder med byggnader och anläggningar. Ett generellt bemyndigande skulle alltså inte vara oförenligt med ordalydelsen i 8 kap. 7 § regeringsformen. Frågan är om det kan anses lämpligt att ge bemyndigandet en så generell utformning. I sammanhanget kan konstateras att det generella bemyndigandet i 16 kap. 4 § PBL har stöd i 13 kap. 6 § regeringsformen som är en särskild bestämmelse om möjlighet att bemyndiga regeringen att, om riket är i krig eller krigsfara råder, besluta om föreskrifter som annars skall meddelas genom lag. Slutsatsen blir därmed att det är tveksamt om ett bemyndigande som avser andra situationer än krig och krigsfara bör ges en lika generell omfattning.

Bemyndigandet bör i stället avgränsas till de bestämmelser i PBL som behöver omfattas. De finns inget behov av att kunna meddela föreskrifter som hänför sig till exempelvis kommunens planläggning av mark eller byggnadsnämndens uppgifter. Primärt är det framför allt bestämmelserna i 8 kap. om bygglov, rivningslov och marklov som bör kunna omfattas av föreskrifter om undantag. Handläggningstiden i lovärenden kan medföra oönskade konsekvenser i en situation där en naturhändelse har åstadkommit avsevärda skador. Detsamma gäller kraven på bygganmälan och rivningsanmälan enligt 9 kap. I en sådan situation bör det därför ges utrymme för att snabbt kunna vidta åtgärder för att begränsa skadornas omfattning. Därutöver gäller att ett antal bestämmelser i PBL skall tillämpas oavsett om åtgärden är förenad med krav på bygglov eller inte. Bland

annat finns det en regel i 5 kap. 36 § PBL som innebär att en åtgärd som avser byggnader och andra anläggningar etc. skall utföras så att den inte strider mot detaljplan eller områdesbestämmelser. I en brådskande situation kan det visa sig nödvändigt att vidta åtgärder i strid mot t.ex. en detaljplan. Ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om undantag bör därför även omfatta denna bestämmelse. Vidare gäller, enligt 3 kap. PBL, att byggnader m.m. skall placeras och utformas på ett visst sätt samt att de skall uppfylla vissa tekniska egenskapskrav enligt lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. Dessa bestämmelser gäller oavsett om en byggnad är lovpliktig. Vid t.ex. uppförande av tillfälliga evakueringsbaracker kan det behöva meddelas undantag från – i vart fall vissa – bestämmelser i 3 kap. PBL. Även bestämmelserna i 2 kap. PBL om krav på beaktande av allmänna intressen vid bl.a. lokalisering av bebyggelse aktualiseras oberoende av om det ställs krav på bygglov för åtgärden. Dessa bestämmelser kan således lägga hinder i vägen för åtgärder som är nödvändiga till följd av naturhändelsen och bör därför omfattas av ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om undantag.

Naturhändelse med synnerligen omfattande effekter

Enligt förslaget bör bemyndigandet avse fall då det inträffar en naturhändelse med synnerligen omfattande negativa effekter på miljön eller egendom.

Av uttrycket naturhändelse framgår att det skall vara en situation som är orsakad av naturen och som inträffar vid ett specifikt tillfälle. Det kan röra sig om stormar, översvämningar, jordskred eller liknande. Ett par länsstyrelser har anfört att bemyndigandet även borde omfatta katastrofer av annan karaktär, t.ex. omfattande utsläpp, sabotage, terrorhandlingar etc. som medför omfattande skador på miljön, infrastruktur eller egendom. På grund av behovet att snabbt kunna ta fram ett förslag till lagändring som hänför sig till effekterna av stormen den 8–9 januari 2005 har förslaget begränsats till att avse naturhändelser. Ett vidare bemyndigande skulle ha tagit längre tid att arbeta fram.

Naturhändelser kan vara mer eller mindre omfattande och speciella. Naturhändelser som avses i bestämmelsen bör vara sådana som för med sig synnerligen omfattande negativa effekter på miljön eller egendom. Således kan t.ex. en storm som i och för sig inte är av den karaktären att den ur meteorologisk synvinkel betraktas som speciellt svår omfattas av bestämmelsen, om den ändå medför synnerligen omfattande skador på miljön eller egendom. Å andra sidan omfattas inte en storm som meteorologerna i och för sig bedömer som särskilt svår men vars effekter är lindriga. Det avgörande är att naturhändelsen har synnerligen omfattande negativa konsekvenser. I det nu aktuella fallet föll synnerligen stora mängder skog. Med uttrycket synnerligen omfattande skador avses att även innefatta skador som är begränsade till sin geografiska omfattning, men ändå av synnerligen svår karaktär.

Genom att använda rekvisiten skador på miljön eller egendom är avsikten att även fånga upp t.ex. skador på infrastruktur. De skador som aktuella naturhändelser kan förväntas ge upphov till torde väl täckas av begreppen miljön respektive egendom. Länsstyrelsen i Kronobergs län har anfört att endast skada på egendom inte bör kunna föranleda undantag från PBL:s bestämmelser. Stormen i januari 2005 medförde synnerli-

gen omfattande skador på skogsegendom. För att bemyndigandet skall omfatta de åtgärder som kan tänkas nödvändiga till följd av stormfällningen är det således en förutsättning att skador på egendom i sig kan utgöra ett skäl för att aktualisera bemyndigandet.

Behovet av att kunna vidta åtgärder

Bestämmelsens tillämplighet förutsätter vidare att föreskrifterna om undantag behövs för att nödvändiga åtgärder snabbt skall komma till stånd. Innebörden av detta rekvisit är att endast brådskande åtgärder som är nödvändiga för att begränsa de negativa effekterna av naturhändelsen kan omfattas av undantag från PBL:s regelverk. Det kan t.ex. gälla uppförande av evakueringsbyggnader eller andra tillfälliga byggnader (t.ex. byggnader för elförsörjning), upplag, skyddsmurar eller liknande. Även nödvändiga rivningsarbeten, markberedningsarbeten eller liknande omfattas av bemyndigandet.

Vid bedömningen av hur undantagsbestämmelserna bör utformas med anledning av en viss inträffad naturhändelse, kommer regeringen särskilt att beakta kommunernas behov av att känna till och kunna utöva kontroll över de åtgärder som vidtas samt ingripa mot åtgärder som bedöms som uppenbart olämpliga ur PBL:s perspektiv. T.ex. torde föreskrifter om undantag från krav på bygganmälan eller rivningsanmälan kunna begränsas till en förkortning av den tid som gäller för anmälan.

Tidsbegränsning av undantagsbestämmelser

Det hör till sakens natur att de situationer som avses i bemyndigandet är temporära. Av praktiska skäl kommer därför föreskrifter med stöd av bemyndigandet att gälla för en begränsad tid. Det saknas mot den bakgrunden skäl att, i bemyndigandet, ställa krav på tidsbegränsning av föreskriften som sådan.

Det bör dock säkerställas att de byggnader, anläggningar eller andra åtgärder som kan medges enligt undantagsbestämmelserna, inte tillåts bli permanenta utan en ordinär PBL-prövning. Därför bör det framgå av bemyndigandet att de undantag som medges enligt föreskrifterna skall ha begränsad giltighetstid. Om det finns intresse av att permanenta ifrågavarande byggnader, upplag etc. efter att giltighetstiden har löpt ut, skall en ordinär prövning ske enligt tillämpliga bestämmelser i PBL.

Behovet av att ändra i annan lagstiftning

Några remissinstanser har påpekat att – även om nödvändiga och brådskande åtgärder möjliggörs inom ramen för PBL:s tillämpningsområde – bestämmelser om t.ex. strandskydd och vattenverksamhet i miljöbalken kan lägga hinder i vägen för nödvändiga åtgärder.

I sammanhanget kan konstateras att bestämmelser om strandskydd och vattenverksamhet aktualiseras endast i den mån en byggnation eller ett upplag förläggs till ett strandskyddsområde eller vattenområde. Bestämmelser om t.ex. bygglov och bygganmälan aktualiseras däremot så snart en byggnadsverksamhet planeras eller vidtas – oavsett plats. I Regeringskansliet har därför ändringar i plan- och bygglagstiftningen prioriterats. Med utgångspunkt i de påpekanden som gjorts pågår en översyn inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet. Översynen syftar till att bedöma i vilken mån andra lagändringar kan behöva göras.

Bemyndigandet bör träda i kraft den 1 maj 2005. Med hänsyn till stormen i januari 2005 bör möjligheten till undantag kunna tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2005.

7 Konsekvenser

Genom det föreslagna bemyndigandet får regeringen möjlighet att snabbt agera när det inträffar en naturhändelse med synnerligen omfattande negativa effekter på miljön eller egendom. Regeringen kan meddela de föreskrifter om undantag från PBL:s bestämmelser som behövs för att åtgärder som är nödvändiga till följd av händelsen snabbt skall kunna vidtas. Undantag från plan- och bygglagens bestämmelser får endast gälla för begränsad tid. Regeringen kan alltså göra det möjligt för markägare och andra att agera snabbt.

Förslaget bedöms inte medföra några kostnader för kommuner eller länsstyrelser.

8 Författningskommentar

16 kap. 3 § plan- och bygglagen (1987:10)

Bestämmelsen är ett bemyndigande för regeringen att – om det har inträffat en naturhändelse med synnerligen omfattande negativa effekter på miljön eller egendom – meddela föreskrifter om undantag från vissa bestämmelser i PBL, om det behövs för att åtgärder som är nödvändiga till följd av händelsen snabbt skall kunna vidtas.

Regeringen skall begränsa föreskrifter om undantag till att endast gälla för viss tid. Det innebär bl.a. att om t.ex. ett upplag eller en byggnad avses att finnas kvar efter undantagstiden, skall PBL:s bestämmelser tillämpas fullt ut. För åtgärder som inte är förenliga med PBL:s regler, kan byggnadsnämnden ingripa med stöd av bestämmelserna i 10 kap. om påföljder och ingripanden.

Föreskrifter om undantag skall begränsas till vad som behövs för att *nödvändiga* åtgärder *snabbt* skall kunna vidtas. Genom noggranna avvägningar skall regeringen alltså anpassa föreskrifterna till vad som behövs i det aktuella fallet. Byggnadsnämndernas behov av att känna till de åtgärder som vidtas och kunna ingripa i vissa fall skall beaktas. Med uttrycket ”åtgärder” avses alla typer av åtgärder som omfattas av PBL:s regelverk och som ryms inom bemyndigandet. Förutom olika typer av byggnadsverksamhet innefattas t.ex. rivningsarbeten, schaktningsarbeten, trädfällning etc.

Enligt den första punkten får regeringen meddela föreskrifter om tidsbegränsade undantag från kravet på att beakta allmänna intressen vid lokalisering av bebyggelse enligt 2 kap. Bemyndigandet är avsett att göra det möjligt att, vid lokalisering av t.ex. ett virkesupplag av tillfällig

karaktär, bortse från exempelvis krav på tillämpning av hushållningsbestämmelsen i 2 kap. 1 § första stycket.

Enligt den andra punkten kan föreskrifter meddelas om undantag från bestämmelserna i 3 kap. Sådana föreskrifter kan t.ex. omfatta bestämmelserna i 3 kap. 1 och 2 §§ om krav på placering och utformning av byggnader. Undantag kan också medges från bestämmelserna i 3 kap. 3 och 14 §§, enligt vilka byggnader och vissa anläggningar skall uppfylla särskilda egenskapskrav enligt lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m.

Enligt den tredje punkten kan regeringen meddela föreskrifter om undantag från kravet att även byggnader, anläggningar, tomter och allmänna platser som inte kräver bygglov skall utföras så att de inte strider mot områdesbestämmelser eller detaljplan.

Enligt den fjärde punkten får regeringen föreskriva att kraven på bygglov, rivningslov och marklov inte skall tillämpas. De åtgärder som kan behöva vidtas med anledning av aktuella naturhändelser torde ofta vara bygglovspliktiga och utgöras av t.ex. byggnader eller upplag. Det kan också visa sig nödvändigt att snabbt vidta åtgärder som kräver rivnings-tillstånd eller åtgärder som kräver marklov – t.ex. schaktningsarbeten. Bemyndigandet omfattar därför såväl krav på rivningslov och marklov som bygglov.

Enligt den femte punkten får regeringen meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna i 9 kap. om byggnadsarbeten, tillsyn och kontroll. Här finns bl.a. bestämmelser om byggherrars ansvar för att göra bygganmälan och rivningsanmälan samt se till att byggnadsarbetena utförs i enlighet med PBL:s krav. I 9 kap. finns också bestämmelser om byggsamråd, kontrollplan och utseende av kvalitetsansvarig. Dessa krav innebär en tidsutdräkt, som kan få stor betydelse när åtgärder brådskar. Det är därför viktigt att regeringen ges möjlighet att meddela undantag från bestämmelserna. Bestämmelserna i 9 kap. avser framför allt byggnadsnämndens möjligheter att utöva tillsyn och kontroll över byggnadsarbeten eller anläggningsarbeten. Av säkerhetshänsyn är det viktigt att byggnadsnämnderna kan utöva viss kontroll. Mot den bakgrunden torde undantag från bestämmelserna i 9 kap. ofta kunna inskränkas till att, med avsteg från PBL:s bestämmelser, tillåta enklare och snabbare förfaranden såvitt avser t.ex. bygganmälan eller byggsamråd.

Se i övrigt avsnitt 5.

Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Härigenom föreskrivs att det i 16 kap. plan- och bygglagen (1987:10) skall införas en ny paragraf, 3 §, av följande lydelse.

16 kap.

3 §

Om det inträffar en naturhändelse av osedvanlig karaktär får regeringen meddela de föreskrifter om undantag från krav på bygglov enligt 8 kap. 1 eller 2 §§ eller bygganmälan enligt 9 kap. 2 § denna lag, som behövs för att åtgärder som är nödvändiga till följd av händelsen skall kunna vidtas.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2005.

Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Härigenom föreskrivs att det i plan- och bygglagen (1987:10) skall införas en ny paragraf, 16 kap. 3 §, av följande lydelse.

16 kap.

3 §

Om det inträffar en naturhändelse med osedvanligt omfattande negativa effekter på miljön eller egendom och det behövs för att nödvändiga åtgärder snabbt skall komma till stånd, får regeringen meddela föreskrifter om tidsbegränsade undantag från

1. krav på beaktande av allmänna intressen vid lokalisering av bebyggelse enligt 2 kap.,

2. krav på byggnader, anläggningar och tomter enligt 3 kap.,

3. krav på en åtgärds förenlighet med detaljplan enligt 5 kap. 36 § andra stycket,

4. krav på bygglov, rivningslov och marklov enligt 8 kap., samt

5. bestämmelserna i 9 kap. om byggnadsarbeten, tillsyn och kontroll.

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2005.

2. Om det behövs på grund av en naturhändelse med osedvanligt omfattande negativa effekter på miljön eller egendom som inträffat dessförinnan, får regeringen med tillämpning av 16 kap. 3 § föreskriva att undantag skall gälla även för tid före den 1 mars 2005.

Förteckning över remissinstanserna – den första departementspromemorian

Prop. 2004/05:106
Bilaga 3

Kammarrätten i Jönköping, Länsrätten i Göteborg, Länsrätten i Jämtlands län, Naturvårdsverket, Boverket, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Ljungby kommun, Växjö kommun samt Sveriges kommuner och landsting.

Förteckning över remissinstanserna – den andra departementspromemorian

Prop. 2004/05:106
Bilaga 4

Kammarrätten i Jönköping, Länsrätten i Göteborg, Länsrätten i Jämtlands län, Naturvårdsverket, Boverket, Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Ale kommun, Arvika kommun, Hässleholms kommun, Kristianstads kommun, Ljungby kommun, Osby kommun, Trosa kommun, Växjö kommun, Östra Göinge kommun, Sveriges kommuner och landsting.

Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Härigenom föreskrivs att det i plan- och bygglagen (1987:10) skall införas en ny paragraf, 16 kap. 3 §, av följande lydelse.

16 kap.

3 §¹

Om det har inträffat en naturhändelse med osedvanligt omfattande negativa effekter på miljön eller egendom och det behövs för att åtgärder som är nödvändiga till följd av händelsen snabbt skall kunna vidtas, får regeringen meddela föreskrifter om tidsbegränsade undantag från

1. krav på beaktande av allmänna intressen vid lokalisering av bebyggelse enligt 2 kap.,

2. krav på byggnader, anläggningar, tomter och allmänna platser enligt 3 kap.,

3. krav på en åtgärds förenlighet med detaljplan eller områdesbestämmelser enligt 5 kap. 36 § andra stycket,

4. krav på bygglov, rivningslov och marklov enligt 8 kap., samt

5. bestämmelserna i 9 kap. om byggnadsarbeten, tillsyn och kontroll.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2005. Föreskrifter som meddelas med stöd av 16 kap. 3 § får avse tid från och med den 1 januari 2005.

¹ Tidigare 3 § upphävd genom 1994:852.

Lagrådets yttrande

Prop. 2004/05:106
Bilaga 6

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2005-02-22

Närvarande: f.d. regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist, justitierådet Torgny Håstad och regeringsrådet Göran Schäder.

Undantag från bestämmelser i plan- och bygglagen

Enligt en lagrådsremiss den 17 februari 2005 (Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Cecilia Nermark Torgils.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 mars 2005

Närvarande: Statsråden Ringholm, ordförande, Sahlin, Östros, Sommestad, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Österberg, Orback, Baylan.

Föredragande: Sahlin

Regeringen beslutar proposition Undantag från bestämmelser i plan- och bygglagen.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upp- häver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG- regler
Lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)	16 kap. 3 §	